

GÓZSY ZOLTÁN

Egy mezővárosi jegyzői karrier a XVIII. században

Adalékok Bizvássy Pál szigetvári jegyzői tevékenységéhez

NISZONYLAG KEVÉS olyan mezővárosi tisztségviselői karriert ismerünk a XVIII. századi Magyarországon, amely nem csupán egy településhez kötődik. Több szempontból érdekes és tanulságos Bizvássy Pál személye, aki Veszprémben, Pápán, Várpalotán, majd a Somogy megyei Szigetváron töltött be jegyzői tisztséget. Veszprém megyei tevékenységét Hudi József és Lichtneckert András kellő alaposággal feltárta,¹ az alábbiakban az ezt követően vállalt szigetvári éveit vizsgáljuk meg.

Bizvássy Veszprémben 1772–1776 között, Palotán 1778–1780 között, Pápán 1780-tól volt jegyző. A forrásokból úgy tűnik, hogy ezeken az állomáshelyein az egyes közösségek érdekeit védte, és kitartó harcot folytatott a birtokosokkal, illetve a nemesi vármegyével, a közép- és felsőszintű közigazgatás szerveivel. A jegyzőt több esetben is igyekeztek döntéseiben befolyásolni, majd a vele szemben fellépők hatására távoznia kellett Veszprém vármegyéből, ráadásul nem békés körülmények között. A jegyzőre aggatott címkék („zendülés szerző, goromba ember”)² szinte már predesztinálták a későbbi szigeti pozícióvállalására.

Szigetvár mezőváros lakói 1749 óta folyamatos konfliktusban álltak birtokosaikkal, nem fogadták el, hogy kamarai fennhatóság alól földesúri függésbe kerültek.³ A XVIII. század közepe óta folyamatos pereskedés jelezte az ellentétek intenzitását. Festetics Lajos az 1760-as évek végén megpróbálta egy urbárium keretei között tisztázni a két fél viszonyát, az irat hivatalos kihirdetésére azonban nem került sor, ezért a szigetiek annak létét és érvényét következetesen tagadták. Az 1770-es évek második felében beállt viszonylagos nyugalmat az zavarta meg, hogy Festetics Lajos 1785-ben a korábbi urbáriumot némi módosítással ténylegesen kihirdette. A birtokos ab-

¹ HUDI 1994a., 1994b., 1995., 1996.; LICHTNECKERT 1996., 2006., HUNGLER 1984. 310.

² HUDI 1994a. 34–35.

³ 1749–1761 között a Neffczern család, 1761–1769 között Szily Ádám, 1769–1798 között Festetics Lajos birtokában volt a mezőváros.

ban látta ennek jelentőségét, hogy egyrészt realizálja a szolgáltatásokat, másrészt bővítse azokat. Festetics csak akkor tudott érvényt szerezni az urbáriumban leírtaknak, ha ténylegesen megtörténik a bevezetése. A szigetváriak azonban vitatták a szöveg bizonyos pontjait, és egyre több esetben kérdőjelezték meg a birtokos jogosítványait és tetteit.⁴

1785 után megsokszorozódtak és súlyosodtak a város és a birtokos közötti konfliktusok. A szigetiiek ezért igyekeztek megerősíteni a magisztrátusukat egy olyan személlyel, aki egyrészt járatos az úrbéres konfliktusok kezelésében, másrészt elég gyakorlott és motivált a birtokosok elleni küzdelemben. Így került a képbe Bizvássy Pál, akit minden valószínűség szerint éppen azért választották és hívták meg a szigetváriak a jegyzői posztra, mert korábbi állomáshelyein hitet tett a földesúri függés felszámolása, a városok privilegizált állapotának elérése mellett. Főként veszprémi ténykedése alapozta meg ezt a véleményt, és személyében látták a zálogát az úrbéres konfliktusok megoldásának.⁵ Bizvássy kiválasztásával és meghívásával egyértelmű üzenetet fogalmazott meg a város a birtokos és a vármegye felé. Az urbárium kihirdetésének évében, 1785-ben állt munkába. Az urbárium hatására döntött úgy Szigetvár magisztrátusa, hogy olyan jegyzőt fogad fel, aki érdemben képes lehet ügyeiket intézni. Festetics – érthetően – negatívan és fenntartással fogadta Bizvássy személyét, és tisztségének felvételét igyekezett megakadályozni.⁶

A város jogosítványa volt – a korábbi szokások, illetve az urbáriumban foglaltak értelmében –, hogy jegyzőt alkalmazzon, személyét megválaszthatja, és szükséges esetben el is bocsáthatta. Ezekhez nem kellett a birtokos véleményét és egyetértését kérni („*Notarium vero ipsa communitas sine concursu Domini eliget et dimisset*”).⁷ A város mindvégig fenntartotta magának azt a jogot is, hogy a jegyző munkáját véleményezze, megítélje, és

⁴ Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága (BMMI). Új- és Legújabb Kori Történeti Osztály. Újkori gyűjtemény. Szigetvár. A Szigetvári Zrínyi Miklós Múzeum gyűjteménye. Iratok. Sz. 58. 151. 1. Prothocollum Processus Oppidi Szigethiensis contra Ludovicum Festetics. 658.

⁵ A veszprémi születésű Bizvássyt – mint említettem – 1772-ben választották meg Veszprém város jegyzőjévé. Az ambiciózus jegyző mindent elkövetett a város privilegizált státusza elnyeréséért. Emiatt többször konfrontálódott a vármegyével, illetve a birtokossal. 1776-ban a Helytartótanács függesztette fel a pozíciójából. Vö. HUDI 1994a.

⁶ Szigetvár esetében nem ez az egyetlen olyan eset a XVIII. század végén, hogy Pápáról érkezett valaki fontosabb beosztásba. 1797–1825 között a Pápáról érkezett Kalivoda György töltötte be a szigeti járási orvosi tisztséget. Kalivoda már a következő évben át akarta hivatni a Pápa városában tevékenykedő bábát, mert tőle remélte azt, hogy tudásával elősegítheti az itteni szülésznők fejlődését, ez azonban nem realizálódott. Somogy Megyei Levéltár (SML) IV. 13. Gaál László alispán után maradt iratok. 1777–1802. 2. doboz. 2.

⁷ BMMI Sz. 58. 151. 1. 723.

szankcionálja (A „város a dolgaiban híven eljáró, s munkálkodó Nótáriusokat nem csak böcsülettel megh tartotta, de minden ok nélkül háborgatók ellen oltalmazta, azokon pedig, kik a Városhoz hívségüket nem mutatták, akkor midőn sérelmeket tapasztalták (ti. a város), s nekik nem tetszett, ki adták”).⁸ Korábban nem igazán volt példa arra Somogy vármegyében, hogy kívülről hívjanak meg valakit a jegyzői tisztségre, legtöbbször településen belül oldották meg ezt a kérdést.

Az újonnan meghívott jegyzővel kapcsolatos várakozások abban is megnyilvánultak, hogy a járandóságát – a korábbiakhoz képest – jelentősen megemelték. Megérkezésekor egyértelmű volt, hogy egy „professzionális” jegyzőnek magasabb járandóság jár, ezért növelték azt 100-ról 200 forintra, amit 1790-ben még tovább, 225-re emeltek.⁹

Bizvássy 1791-ben lemondott a tisztségéről. Szigetvár szabad királyi városi címre pályázott, az ezzel járó széleskörű és igen sok fáradsággal járó tevékenység komolyan elgondolkodtatta a jegyzőt a folytatásról. A város azonban, mivel munkájával elégedettek voltak, marasztalta, és a magisztrátus egy új alapokon álló, kedvezőbb kontraktust tett elé. Ebből tudjuk, hogy innentől a jegyző szállását is fizették (évi 20 forint).¹⁰ Bizvássy már ezt megelőzően is fel volt mentve a kvártélyozás terhe alól, az új szerződése pedig mentessé tette minden adónem alól.¹¹

A város lakói sokáig meg voltak elégedve Bizvássy munkájával, 1792-től azonban megváltozott a város, a birtokos, a jegyző kapcsolat- és viszonyrendszere. Míg a jegyző érkezése összefüggött a város életének jelentős jogi aktusával, az urbárium bevezetésével, addig kapcsolatuk megromlása egy másik jogi lépéshez, Szigetvár szabad királyi városi kandidációjához kapcsolódott. A cím elnyerése irreális vágya volt a szigetieknek, az csupán az úrbéres kötelékekből való kiemelkedést vagy kivételt szolgálta volna. A város és a magisztrátus naivitását mutatja, hogy kérvényükben nem emelték ki azt, hogy másoknak mi érdekük származhatna a cím megadásából. Pedig ez igen fontos szempont lett volna a szabad királyi városi cím kérvényezésének indoklásában. Megmutatni azt, miért kell ezt akceptálnia, sőt esetleg támogatnia a birtokosnak, a vármegyének, a Helytartótanácsnak és az uralkodónak.

⁸ SML V. 78. [Megyei városok és községek iratai.] Szigetvár mezőváros Levéltára és Szigetvár nagyközség iratai, 1604–1946. Különfélék (varii). I. 1702–1828. Ad Punctam novam 12 a Domino Terrestri Magno-Szigethiensis missa Anno 1764. 4.

⁹ Bizvássy 1791-ben lemondott 25 forintról, és így 200 forintban állapodtak meg. Távozása után azonban csökkentették ezt az összeget, 1804-től már csak 150 forintos díjazásban részesültek a jegyzők. SML. V. 78. Vegyes összeírások. Status Personalis.

¹⁰ Miután Bizvássy házat vásárolt Szigetváron, a pécsi városrészben, a belső városrészhez közel, a 20 forintos összeget sem kívánta a város fizetni, de a jegyző sem ragaszkodott hozzá.

¹¹ SML V. 78. Testimoniales, 1791.

A pályázatból hiányzott mindennemű stratégia, taktika. A legnagyobb gondot az jelentette, hogy a szigetiek minden áron be akarták emelni a kérvényükbe úrbéres sérelmeiket. Ezzel akarták érzékeltetni lehetetlen helyzetüket, és bemutatni az ellenpontját korábbi, végvári, részükről idealizált állapotuknak, katonai státuszuknak. Ennek köszönhetően mind a vármegye, mind a Helytartótanács úgy ítélte meg, hogy a szigetiek a kandidációval párhuzamosan egy úrbéri perbe kezdtek bele, így a kérvényt – ennek értelmében – kettéosztották, és azok külön fórumok elé kerültek. A Helytartótanács az ügy tárgyalásával egy időben megintette Szigetvár magisztrátusát, hogy tartózkodjon a nyugtalan viselkedéstől, és panaszait tárgyalását külön visszautalta az úriszékhez.¹²

Kezdetben a városnak még sikerült megállapodnia – elméletben – a birtokossal, aki 1789-ben úgy nyilatkozott, hogy a városlakók minden, irányában tanúsított negatív megnyilvánulása ellenére belemegy a procedúrába.¹³ A birtokos megnyilatkozásaiban megtalálhatjuk az együttműködési szándékot, a szigetiek támogatásával kapcsolatos őszinteségét azonban meg kell kérdőjeleznünk. Ezt a feltevésünket támasztja alá, hogy nem kevesebb, mint 150.000 forint váltságdíj kifizetését kérte (holott ő 1769-ben 92.000 forintot fizetett a városért), ennek teljesítése esetén mondott volna le örökre földesúri jogairól.¹⁴ Ezt az összeget mindenképpen magasnak kell tartanunk, ismerve a szigetváriak gazdasági helyzetét, akik még egy reális árat sem tudtak volna kifizetni. Eleinte azonban még kitartott az érintettek lendülete, a város lakossága felhatalmazta a magisztrátust, hogy a cél érdekében vegyen fel kölcsönt.¹⁵ Saját maguk is igyekeztek bizonyos összeget összegyűjteni. A városi bevételek átcsoportosítása mellett felmérték azt is, hogy az egyes helyi polgárok mekkora összeggel járulnának hozzá a megváltáshoz.

A felajánlások nem igazolták a várakozásokat, és bár nem kevés pénz számoltak össze, az 1535 forint messze elmaradt az előzetes elképzelésektől.

¹² „Incolae Oppidi Szigeth serio reprehenduntur, ita turbulenta sua agendi ratione deterrebuntur” Magyar Országos Levéltár (MOL) C szekció (Helytartótanácsi Levéltár iratai). Departamentum publico-politicum. 1791. F 385; BMMI Sz. 58. 151. 1. 642.

¹³ BMMI Sz. 58. 151. 1. 699.

¹⁴ Az alábbi, Sándor Lipót főherceg nádor által aláírt akta szövegrésze tanúskodik erről: „quam vero petitaevexctionis in Liberam Regiamque Civitatem, praepremis vero de eo, in quali statu supplicans Oppidum cum Dominio suo Terrestrali constituitur, et sub quibusdam conditionibus idem Dominium ad memorati Oppidi elibertationem accedere paratum foret.” MOL C 53. 1791. F 385; BMMI Sz. 58. 151. 1. 642.

¹⁵ Szigetvár bevételeit ismerve, valószínűleg nem tudta volna az adott összeget rövidebb határidőn belül visszafizetni. A pénz tehát komoly akadályt jelentett volna még abban az esetben is, ha megkapják az uralkodó engedélyét. Hasonló volt a helyzet ebben az időszakban Szombathely esetében is. Vö. KÓTA 1999. 21–32.

Ebből is egyértelműen látszik, hogy valójában nem volt reális esély a szabad királyi városi cím elnyerésére. Főleg annak tükrében, hogy a város nem készült fel előre a kiváltásra. Nem rendelkezett külön kasszával, amelyben hasonló célra tudatosan pénzt gyűjtöttek volna. Reálisan értékelte a helyzetet a vármegye az egyik, Szigetvárhoz írt levelében: a város nem képes magát kiváltani, az úrbéres telkeken élő alattvalóknak a munkájuk után járó bérén kívül nincs más jövedelmük (*ita nec Oppidani a jure Terrestrali semet eximere poterunt cum in fundis Dominorum Terrestrium subditi praeter mercedem laborum in reliquo nihil proprium habeant*).¹⁶

Miután azonban publikussá vált a szigetiek kérvénye, és benne a számtalan úrbéres panasz, Festetics Lajos mindent megtett, hogy ellehetetlenítse a magisztrátus ügyét. A városhoz fűződő viszonyában is stratégiát váltott, és igyekezett az ő szempontjából megbízható, lojális embereket a város vezetésébe juttatni. Ehhez a legalkalmasabbnak Bizvássy Pált tartotta, úgy vélte, hogy a jegyzővel könnyebben szót ért, mint a helyi származású, a lokális érdekekben motiváltabb tanácstagokkal. Komoly lépéseket tett a jegyző megnyerésére, illetve esetleges felhasználására. Elsőként felkereste és felvázolta számára az elképzeléseit,¹⁷ majd egyességük után megváltoztatta a tisztviseelő lakhelyét. Míg korábban a város bérelt számára lakást a városháza közelében, éppen azért, hogy mindig a tanácskozások és a levéltár közelében lehessen, addig az 1790-es évek elejétől a pécsi városrészben épített Festetics-kastély közelében vett házat a birtokos segítségével.¹⁸ Ezt igencsak nehezményezték a szigetváriak, hiszen úgy érezték, a jegyző ezáltal a birtokos befolyása alá került („Ezen a Bizvássyt, akit Festetics Uraság kezdetben a Főtsalónak kihirdetett, mostanság és már többszöri ízben kenyériben fogatta”).¹⁹

Bizvássy „meggyőzése” után a birtokos hozzákezdett tervei megvalósításához. A jegyző megegyezett Festetics tisztviseelőivel, és azok így számos iratot magukkal vittek a város irattárából.²⁰ A cél egyértelműen az volt, hogy

¹⁶ BMMI Sz. 58. 151. 1. 801; SML IV. 1. a. Somogy vármegye nemesi közgyűlésének és albizottságának iratai, 1454–1855. Közgyűlési iratok (Acta congregationalis), 1715–1848. 397. csomó. No. 28.

¹⁷ A város jegyzőkönyvében egy igen leegyszerűsített változatát olvashatjuk az eseményeknek. A birtokos a város ellenkezését látva felkereste a jegyzőt. A jegyző azt felelte neki, hogy ő a város embere, tőlük kapja a fizetését, ám Festetics erre állítólag azt felelte: „Itt az ember, aki segít rajtad”. Ezzel kezdődött Festetics és a jegyző, Bizvássy kapcsolata, egyrészt a nótárius személyének „megnyerése”, másrészt a városi iratok megszerzésének gondolata, illetve az, hogy ilyen módon juthat hozzá leegyszerűbben az iratokhoz BMMI Sz. 58. 151. 1. 756–759.

¹⁸ BMMI Sz. 58. 151. 1. 680–681.

¹⁹ SML V. 78. Prothocollum, 1795–1797. 10.

²⁰ Öt funduális prothocollum, egy régebbi prothocollum, illetve a korábbi jegyző, Mezner és Bizvássy ténykedése alatt készült iratok tűntek el. SML V. 78. Szigetvár iratai, 1765–1799. A

egyrészt a birtokos betekintést nyerjen a város irataiba, másrészt, hogy a város ne tudja bizonyítani azokat a jogosítványait, melyekre a per során hivatkozott.²¹ Bizvássy teljes mértékben partnere lett ebben a birtokosnak. Igazolást állított ki arról, hogy az említett iratok soha nem is léteztek (legalábbis ő nem találkozott velük). Ennek azonban több tanúvallomás is ellentmondott. Az előkerült bizonyítékok hatására a birtokos később már azt állította, hogy az iratok eltulajdonítása valóban megtörtént, de arra nem ő adott utasítást. A számadásokat vissza is küldette, ám – a szigetiek szerint – meghamisították azoknak az adatait.

Ebből a szempontból külön érdekes Bizvássy személye. Veszprémben éppen az ő tanácsára alakították át a városi tanácsot, annak érdekében, hogy a korábbinál egységesebben és koncentráltabban lépjenek fel a közösség a birtokos ellen, és ezáltal megállítsák a város évek óta tartó „romlását”. Éppen azokat a polgárokat szorították ki a tanácsból, akiket az új tisztviselők „árulóknak” és alkalmatlanoknak tartottak, amiatt, hogy a birtokossal, illetve annak tisztviselőivel összejátszottak. A tisztújításon a régi tanács kétharmadát cserélték le, és megerősítették Bizvássyék táborát. Az ő kezdeményezésükre állt fel a 60 fős külső tanács („*hatvanasok testülete*”), hogy a polgárság szélesebb köre vegyen részt a város ügyeinek intézésében.²² Bizvássy Festetics Lajos általi átköltöztetése, illetve a városi iratok átadása tükrében érdekes az is, hogy a hivatali titok védelme érdekében a jegyzőt és a tanácsot Veszprémben is átköltöztették, méghozzá az alsó városházába, de ott azért, hogy a tanácskozásokat nyugodtabb és diszkrétebb körülmények között folytathassák. Veszprémben a felső városházánál ugyanis a tanácsülések kihallatszottak az utcára, ráadásul a tanácsstagok közül néhányan rendszeresen beszámoltak a birtokos tisztjeinek, így a földesúr mindenről részletesen értesült.²³ A tiszttartók Veszprémben is fenyegették Bizvássyt, ekkor azonban még határozottan kiállt elvei és az általa képviselt közösség mellett. Ennek köszönhetően nemkívánatos személlyé vált a birtokos és a vármegye szemében, és a Helytartótanács révén 1776-ban felfüggesztették állásából. A város még megválasztotta „*titkos nótáriussá*”, de 1776-tól végleg felhagyott veszprémi jegyzői ténykedésével. Ezt követően ment Palotára, majd onnan Pápá-

korábbi jegyző, Mezner jegyzősége alatt keletkezett iratokat Szekér Benedek uradalmi fiskális juttatta el a birtokos hajdúi által Festeticshez. SML V. 78. Szigetvár iratai, 1790–1797. ad 3833. et ad 4049.

²¹ Bizvássy lojalítására ettől kezdve számíthatott Festetics. A vár földjének hordásával kapcsolatos perben is adott ki egy minden tanúvallomásnak ellentmondó és a földbirtokost igazoló bizonyosságlevelet. SML V. 78. Szigetvár iratai, 1790–1797. ad 2318. No. 1.

²² HUDI 1994a. 32.

²³ HUDI 1994a. 32–34.

ra.²⁴ Itt is konfrontálódott a vármegyével, amely már fokozottan figyelte a munkáját. Sikerült ellehetetleníteni, így innen sem békésen távozott, majd 1783-ban felszólították, hogy adja vissza Pápa város fontosabb, nála lévő iratait.²⁵ Ezzel hosszú időre lezárult Bizvássy kapcsolata Veszprém vármegyével.

A szigetváriak és a Bizvássy közötti viszony – érthetően – megromlott. Az egykor még nagy bizalommal fogadott jegyzőre ekkor már egészen más-ként tekintettek. Korábbi állomáshelyeivel és ténykedéseivel kapcsolatban már nem az úrbéres kötöttségek ellen folytatott küzdelmére emlékeztek, hanem arról szólt a közbeszéd, hogy hivatalából már máshol is eltávolították (*Idem a calamo et munere Notariali removeatur*),²⁶ és Veszprémből, Pápáról sem békében jött el annak idején (*Eö Kegyelme Páparúl és Veszprémbül az egész tartományok tudtával a rosz erköltsei miatt el kergettetett*).²⁷

A szigetiiek igyekeztek a lehető legtöbbet kihozni még ebből a helyzetből is. A vármegye felé jelezték, hogy több olyan kérvényt, levelet, amelyet korábban problémásnak és „összeférhetetlennek” ítélték, azokat Bizvássy a tudtuk és megkérdezésük nélkül írta.²⁸

A kellemetlen ügyet Festetics is megpróbálta a maga javára fordítani. A köztudomásra jutott iratlopásról egy nagyobb váddal lehetett elterelni a figyelmet. Azt akarta a városra bizonyítani, hogy a lakosokat egyes „vezetők” igyekeztek „felbujtani” a törvényes rend ellen, és ezért „zabolát” kért a vármegyétől Szigetvár ellen.²⁹

Azzal, hogy Bizvássy a birtokos érdekei szerint cselekedett, a magisztrátus egyöntetűen úgy döntött, hogy elmozdítják hivatalából. Lépésüket magától értetődőnek tartották, nem is indokolták. Eltávolítása után helyettes jegyzőt (*surrogatus notarius*) bíztak meg Kóczián Mátyás személyében, aki egyben a város bírása is volt. Bizvássy távozása után a felmerült problémák, az ügyek tisztázatlansága, a jegyző összejártsága a birtokossal óvatosságra intették a szigetiakat.³⁰ Nem akarták elkapkodni az új kinevezést, s ezért az alkalmas utód megtalálásáig a bírót bízták meg a jegyzői teendők ellátásával.

²⁴ LICHTNECKERT 2006. 21.; HUDI 1994a. 38–39; HUDI 1994b. 303., HUDI 1995. 66. Ezúton köszönöm meg Hudi Józsefnek, Lichtneckert Andrásnak és Dominkovits Péternek a kutatáshoz nyújtott tájékoztatását és segítségét.

²⁵ BMMI Sz. 58. 151. 1. 993–995.

²⁶ BMMI Sz. 58. 151. 1. 821–822.

²⁷ SML V. 78. Prothocollum, 1795–1797. 100.

²⁸ SML V. 78. Prothocollum, 1795–1797. 10.

²⁹ Majdnem 20 évvel ezelőtt még éppen a konfliktus egyik kiváltójával szemben használták ezeket a kifejezéseket Veszprémben.

³⁰ Uo.

IRODALOM

- HUDI 1994a = HUDI József: Veszprém első történetírója, Bizvássy Pál. In: Veszprémi Szemle II (1994) 1. sz. 30–39.
- HUDI 1994b = HUDI József: Pápa város önkormányzata 18. században (1730–1795). In: Tanulmányok Pápa város történetéből. A kezdetektől 1970-ig. Főszerkesztő: Kubinyi András 2. Pápa, 1994. 287–323.
- HUDI 1995 = HUDI József: Pápa város önkormányzata a későfeudalizmus időszakában (1730–1847). Fejezetek Pápa város történetéből 2. Pápa, 1995.
- HUDI 1996 = HUDI József: A veszprémi „krónikák” kérdéséhez. Veszprém megyei honismereti tanulmányok XVI. Veszprém, 1996. 113–116.
- HUNGLER 1984 = HUNGLER József: A veszprémi helytörténetírás és kutatás kialakulása (I. rész). A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 17 (1984) 310.
- KÓTA 1999 = KÓTA Péter: Adalékok Szily püspök és Szombathely mezőváros kapcsolatához. In: Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények. 1999. 3. sz. 21–32.
- LICHTNECKERT 1996 = LICHTNECKERT András: A XVIII. századi veszprémi „krónikák” felhasználása a helytörténetírásban. In: Veszprém megyei honismereti tanulmányok XVI. (Szerk. Hudi József, Tóth Dezső) Veszprém, 1996. 101–112.
- LICHTNECKERT 2006 = LICHTNECKERT András: Veszprém város 18–19. századi történetének alapidokumentumai és alapkérdései. Veszprém, 2006. (Kézirat, hozzáférhető a szerző honlapján).

SUMMARY

ZOLTÁN GÖZSY**The career of a town notary in the 18th century**

This study tends to present the toughness of an 18th century notary career through the personal experience of Pál Bizvássy. Bizvássy was a notary in Veszprém, Palota and Pápa, where he had conflicts with the landlords and officers of the county on several occasions. His activity kindled the interest of the magistrates of Szigetvár, who were in constant conflict with their landlords, so they requested him to be their notary. Bizvássy was an effective help for the town representing it in litigation and contributing to the drafting of the candidature for free royal municipality. However, Lajos Festetics, the possessor of Szigetvár, intended to break the unity of magistrates through Bizvássy. He thought it was easier to come to term with the notary than with the members of the council with local origins who were much more motivated in local business. His efforts were crowned with success: Bizvássy turned against the town. The people of Szigetvár were indignant of the notary's betrayal, therefore they soon parted company with him and gave the office temporarily to the judge.

(Translated by the author)